บทที่ 5

สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (2525–2529) ได้วางแนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรและเพิ่มผลผลิตสาขาเกษตรโดยเปลี่ยนจากการเกษตรแบบขยายพื้นที่เพาะปลูกมาเป็นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ โดยนำเอาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัยมาใช้เพื่อเป็นฐานนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตของประเทศให้มากขึ้น ซึ่งการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่มีหลายวิธี เช่น การใส่ปุ๋ย การเกษตรกรรม การใช้เครื่องจักรกล การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ฯลฯ การถ่ายทอดเทคโนโลยีต่าง ๆ ทางเกษตรไปสู่เกษตรกรได้นั้น นอกจากมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมซึ่งทำหน้าที่เปรียบเสมือนสะพานระหว่างนักวิชาการเกษตรกับเกษตรกรแล้ว ปัจจุบันหน่วยงานต่าง ๆ ได้ใช้สื่อมวลชนอีกหลายชนิด เช่น สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ ฯลฯ และในโครงการรณรงค์ให้เกษตรกรใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย นอกจากใช้สื่อบุคคลแล้ว สื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ การอบรม เอกสารเผยแพร่เกษตร ป้ายโปสเตอร์ก็ได้ถูกนำมาใช้ในการเผยแพร่ความรู้ดังกล่าว

นับได้ว่าการสื่อสารโดยใช้สื่อต่าง ๆ ดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ ได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง ทั้งยังเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรซึ่งมีจำนวนน้อยคือ 1 คน ต้องรับผิดชอบต่อครัวเรือนเกษตรกรถึง 1000 ครอบครัว

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะเกษตรกรอำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งเข้าร่วมโครงการรณรงค์ให้เกษตรกรใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย" และได้รับการเจาะเลือดเพื่อหาปริมาณสารเคมีตกค้างในร่างกายโดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. เพื่อสำรวจการเปิดรับข่าวสารโดยทั่วไปและการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยกับปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การเปิดรับข่าวสารโดยทั่วไปและการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย จากสื่อต่าง ๆ ในโครงการรณรงค์ให้เกษตรกรใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย

2.2 ระดับอายุ

2.3 ระดับการศึกษา

2.4 สถานภาพทางเศรษฐกิจ

3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตามคำแนะนำการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยระหว่างเกษตรกรที่มีปริมาณสารเคมีตกค้างอยู่ในร่างกายในระดับปลอดภัยและเกษตรกรที่มีสารเคมีตกค้างอยู่ในร่างกายในระดับที่ไม่ปลอดภัย

<u>วิธีดำเนินการวิจัย</u>

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ อาศัยแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรที่ได้รับการเจาะเลือดเพื่อหาปริมาณสารเคมีตกค้างในร่างกายสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยการคำนวณด้วยเครื่องจักรสมองกล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ใช้ค่าไคว์สแควร์ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ของการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยกับการเปิดรับสื่อ ระดับอายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ ใช้ Pearson's Product Moment Correlation เพื่อหาความสัมพันธ์ของการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยกับปัจจัยการเปิดรับสื่อ ระดับอายุ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และใช้ t-test อธิบายการเปรียบเทียบความรู้ ทัศนคติ และการ

ปฏิบัติตามคำแนะนำการใช้สารเคมีฯ ระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับปลอดภัย กับกลุ่มเกษตรกรที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับไม่ปลอดภัย

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น ๒ ตอน คือ

๑. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

๒. ผลการทดสอบสมมุติฐาน

๑. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรจำนวน ๑๑๖ คน ส่วนมากมีอายุในระดับปานกลาง (๓๓ - ๔๔ ปี) และเกือบทั้งหมด จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๔ ลงมา สำหรับรายได้ของครอบครัวต่อปี ส่วนมากมีรายได้ในระดับปานกลาง (๕๕,๐๐๑ - ๑๖๐,๐๐๐ บาท)

การเปิดรับสื่อมวลชน (วิทยุ หนังสือพิมพ์) ปรากฏว่า เกษตรกรส่วนมากเปิดรับในปริมาณปานกลาง

การเปิดรับสื่อเฉพาะกิจ ประเภทสื่อโปสเตอร์ปรากฏว่า เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด เปิดรับในระดับปานกลางและระดับมากเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน สำหรับเอกสารเผยแพร่เกษตร เกษตรกรส่วนมากเปิดรับในระดับปานกลาง ส่วนการประชุมอบรม เกษตรกรประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมดเปิดรับในระดับปานกลาง

การเปิดรับสื่อบุคคลของเกษตรกรเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ จำแนกตามประเภทของสื่อบุคคล ปรากฏว่าเกษตรกรส่วนมากจะปรึกษากับเพื่อนบ้านมากที่สุด รองลงมาจะปรึกษากับเจ้าหน้าที่เกษตร

การเปิดรับสื่อบุคคลด้านข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ เกษตรกรประมาณ ๓ ใน ๔ ของเกษตรกรทั้งหมด เคยได้รับข่าวสารดังกล่าวจากเจ้าของร้านขายยาและตัวแทนจำหน่ายยาเป็นสัดส่วนใกล้เคียงกัน

สื่อที่เกษตรกรสนใจมากที่สุด ในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ จากการศึกษาพบว่า วิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่เกษตรกรสนใจมากที่สุด รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่การเกษตรและเอกสารเผยแพร่

สำหรับในด้านความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช พบว่า เกษตรกรส่วนมากมีระดับความรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลาง

ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ พบว่า เกษตรกร ๓ ใน ๔ ของเกษตรกรทั้งหมดมีทัศนคติต่อเรื่องดังกล่าวในระดับปานกลาง

การปฏิบัติตามคำแนะนำในเรื่องการใช้สารเคมีฯ พบว่า ๓ ใน ๔ ของเกษตรกรทั้งหมดมีการปฏิบัติตามคำแนะนำในระดับสูง

๒. <u>ผลการทดสอบสมมุติฐาน</u>

๒.๑ สมมุติฐานข้อที่ ๑ พบว่าการเปิดรับข่าวสารทั่วไปและข่าวการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยจากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจจะมากน้อยต่างกันตามอายุ ระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ พบว่าส่วนมากปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ยกเว้นในสื่อบางชนิดที่ยอมรับสมมุติฐาน พอสรุปได้ดังนี้

๒.๑.๑ ปฏิเสธสมมุติฐาน

- สื่อวิทยุกระจายเสียง กับตัวแปรอายุ การศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ
- สื่อหนังสือพิมพ์ กับตัวแปรอายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ และการศึกษา
- สื่อป้ายประกาศ กับตัวแปรการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ
- สื่อบุคคลกับตัวแปรอายุ การศึกษา และฐานะเศรษฐกิจ
- สื่อเอกสารเผยแพร่ กับตัวแปรอายุ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ
- สื่อการฝึกอบรม กับตัวแปรอายุ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ

๒.๑.๒ ยอมรับสมมุติฐาน

- สื่อป้ายประกาศ กับอายุ

๒.๒ สมมุติฐานข้อที่ ๒ การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย ซึ่งหมายถึงความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตามคำแนะนำ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรการเปิดรับสื่อ อายุ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ พบว่า

๒.๒.๑ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับตัวแปรอิสระได้แก่

- ตัวแปรความรู้กับสื่อหนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ ป้ายประกาศ การศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ วิทยุกระจายเสียง
- ตัวแปรทัศนคติ กับสื่อวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่เกษตร การประชุมอบรม อายุ ระดับการศึกษา สื่อบุคคล

- ตัวแปรการปฏิบัติตามคำแนะนำกับวิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ เอกสารเผยแพร่ ป้ายประกาศ การประชุมอบรม สื่อบุคคล อายุ การศึกษา

๒.๒.๒ ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ตรงกันข้ามกับตัวแปรอิสระ ได้แก่

- ตัวแปรความรู้ กับการประชุมอบรม สื่อบุคคล อายุ
- ตัวแปรทัศนคติกับป้ายประกาศ รายได้
- ตัวแปรการปฏิบัติฯ กับรายได้

๒.๓ สมมุติฐานข้อ ๓ กลุ่มเกษตรกรที่มีปริมาณสารเคมีตกค้างในร่างกาย ในระดับปลอดภัยกับไม่ปลอดภัย แตกต่างกันในด้านความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ พบว่า

๒.๓.๑ กลุ่มเกษตรกร ๒ กลุ่มดังกล่าว ไม่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้และทัศนคติ

๒.๓.๒ ในด้านการปฏิบัติพบว่า กลุ่มเกษตรกรทั้ง 2 ดังกล่าวมีความแตกต่างกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

เท่าที่พบจากการวิจัยพบว่า

1. จากสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่า การเปิดรับข่าวสารของเกษตรกรจากสื่อมวลชน สื่อบุคคลและสื่อเฉพาะกิจ มากน้อยต่างกันตามระดับอายุ ระดับการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนมากปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ มีการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้เพียง 1 กรณีเท่านั้นคือ เกษตรกรกลุ่มที่มีระดับอายุแตกต่างกัน เปิดรับสื่อป้ายประกาศแตกต่างกัน โดยมีแนวโน้มว่า เกษตรกรอายุน้อยเปิดรับมาก และเกษตรกรอายุมากเปิดรับน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสื่อป้ายประกาศที่ติดอยู่ทั่ว ๆ ไปจูงใจผู้ที่มีอายุน้อยให้สนใจอ่านป้ายประกาศมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก

กรณีที่ยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ มีดังนี้:

เกษตรกรกลุ่มที่มีระดับอายุ ระดับการศึกษาและระดับรายได้ต่างกันไม่ทำให้การเปิดรับสารจากสื่อวิทยุแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิทยุเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง และเกษตรกรที่ทำการศึกษาจำนวนประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด (ตารางที่ 13) มีความสนใจติดตามข่าวสารจากวิทยุมากที่สุด เกษตรกรที่ไม่รู้หนังสือก็สามารถรับฟังได้ ราคาของวิทยุก็ไม่แพง จึงทำให้การเปิดรับสารจากสื่อวิทยุของเกษตรกรกลุ่มนี้ไม่ต่างกัน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของโครงการใช้สื่อมวลชนเพื่อการวางแผนครองครัว โดยคณะนิเทศศาสตร์จุฬาฯ พบว่าวิทยุเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มบุคคลได้ทุกกลุ่มไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันในทางเศรษฐกิจและสังคม

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีระดับอายุแตกต่างกัน ไม่ทำให้การเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะสื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีข่าวสารหลากหลายคนทุกกลุ่มระดับอายุมีโอกาสอ่านได้หรือเป็นเพราะประโยชน์จากสื่อหนังสือพิมพ์ที่มีต่อเกษตรกรกลุ่มนี้มีน้อย ซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ในปริมาณมากมีผู้เปิดรับเพียงจำนวนร้อยละ 9.5 (ตารางที่ 6)) ดังนั้นการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์จึงไม่แตกต่างกัน

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันไม่ทำให้การเปิดรับสารจากสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรทั้งหมดที่ทำการศึกษามีระดับการศึกษาใกล้เคียงกันคือ จบชั้นต่ำกว่าประถมปีที่ 4 ลงมามีจำนวนร้อยละ 81.9 ซึ่งอาจมีแนวโน้มว่าความเข้าใจในการอ่านหรือทักษะในการอ่านไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้การเปิดรับรับสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ของคนกลุ่มนี้ไม่แตกต่างกัน

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้แตกต่างกัน ไม่ทำให้การเปิดรับสารจากสื่อหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน ก็อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่นี่ส่วนมากแล้วมีรายได้อยู่ในระดับน้อยและปานกลาง (ตารางที่ 4) จึงอาจไม่ต้องการเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อหนังสือพิมพ์มาอ่าน ประกอบกับเกษตรกรสนใจติดตามข่าวสารจากวิทยุมากที่สุด จากหนังสือพิมพ์มีผู้สนใจมากที่สุดเพียงร้อยละ 2.7 (ตารางที่ 13) เท่านั้น

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันไม่ทำให้การเปิดรับสารจากสื่อป้ายประกาศแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะเกษตรกรเกือบทั้งหมดที่ทำการศึกษานี้มีระดับการศึกษาใกล้เคียงกันคือ จบต่ำกว่าชั้นประถมปีที่ 4 ลงมามีจำนวนร้อยละ 81.9 ซึ่งอาจมีแนวโน้มว่าความเข้าใจในการอ่านหรือทักษะในการอ่านไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้การเปิดรับสารจากสื่อป้ายประกาศของเกษตรกรกลุ่มนี้ไม่ต่างกันมากนัก

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้แตกต่างกันไม่ทำให้การเปิดรับสารจากสื่อป้ายประกาศแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะป้ายประกาศที่ติดแสดงไว้ทั่วๆ ไปนั้น ไม่มีการซื้อขาย ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่าเกษตรกรที่มีรายได้มากหรือน้อยจึงมีโอกาสพอ ๆ กัน การเปิดรับสารจากสื่อป้ายประกาศของเกษตรกรกลุ่มนี้จึงไม่แตกต่างกัน

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีระดับอายุ ระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกันเปิดรับสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะในชุมชนชนบท สื่อบุคคลทุกประเภทมีโอกาสเข้าถึงเกษตรกรเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่เกษตร ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการเผยแพร่ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย จะเห็นได้ว่าเกษตรกรเปิดรับสารเรื่องดังกล่าว จากสื่อบุคคลประเภทเจ้าหน้าที่เกษตรเป็นจำนวนมากที่สุด (ตารางที่ 12) รองลงมาคือเพื่อนบ้านและญาติ ซึ่งในแต่ละชุมชนมีความคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ระดับอายุ การศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่แตกต่างกันไม่ทำให้การเปิดรับสื่อบุคคลต่างกัน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Gelia T. Castillo ที่พบว่า แหล่งความรู้การเกษตรที่สำคัญของเกษตรที่เป็นสื่อบุคคลได้เจ้าหน้าที่เกษตร รองลงมาคือเพื่อนบ้านและญาติ

การที่เกษตรกลุ่มที่มีอายุแตกต่างกัน ไม่ทำให้การเปิดรับสารจากเอกสารเผยแพร่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเอกสารเผยแพร่มีเนื้อหาสาระด้านเกษตรหลายสาขาเช่น ด้านพืช สัตว์ ด้านอารักขาพืช ฯลฯ คนทุกกลุ่มระดับอายุมีโอกาสอ่านได้ และประชากรที่ทำการศึกษานี้ก็เป็นเกษตรกรทุกคน เพราะฉะนั้นไม่ว่าระดับอายุต่างกันหรือไม่ก็มีแนวโน้มว่าเปิดรับสารจากสื่อเอกสารเผยแพร่ไม่แตกต่างกัน

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีการศึกษาแตกต่างกัน ไม่ทำให้การเปิดรับสารจากเอกสารเผยแพร่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรทั้งหมดที่ทำการศึกษามีระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งอาจมีแนวโน้มว่าความเข้าใจในการอ่านหรือทักษะในการอ่านไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้การเปิดรับสารจากสื่อเอกสารเผยแพร่ของเกษตรกรกลุ่มนี้ไม่ต่างกันมากนัก

การที่เกษตรกรกลุ่มที่มีรายได้ต่างกันไม่ทำให้การเปิดรับสารจากเอกสารเผยแพร่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่นี้ส่วนมากแล้วมีรายได้อยู่ในระดับน้อยและปานกลาง ประกอบกับเอกสารเผยแพร่เป็นสิ่งพิมพ์ของหน่วยราชการที่แจกฟรีแก่เกษตรกรทุกคน เพราะฉะนั้นจึงมีแนวโน้มว่าเกษตรกรที่มีรายได้แตกต่างกันไม่ทำให้ปริมาณการเปิดรับสารจากเอกสารเผยแพร่แตกต่างกัน

เกษตรกรที่มีอายุ การศึกษาและรายได้แตกต่างกัน ไม่ทำให้การเปิดรับสื่อการประชุมอบรมแตกต่างกัน อาจเป็นเพราะการประชุมอบรมเพื่อให้ความรู้ทางเกษตรไม่มีการจำกัดอายุ การศึกษา และรายได้ของผู้เข้ารับการประชุมอบรม จึงมีแนวโน้มว่าการเปิดรับสื่อการประชุมอบรมของเกษตรกรกลุ่มนี้จึงไม่แตกต่างกัน

2. จากสมมุติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่า การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับตัวแปรต่อไปนี้ คือ

2.1 การเปิดรับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ในโครงการรณรงค์ให้เกษตรกรใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย

2.2 ระดับอายุ

2.3 ระดับการศึกษา

2.4 ฐานะทางเศรษฐกิจ

จากการวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อต่าง ๆ อายุ การศึกษา รายได้กับความรู้ ทัศนคติ และการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชตามคำแนะนำปรากฏว่า การเปิดรับสื่อเอกสารเผยแพร่และการศึกษามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอ แต่ระดับอายุมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความรู้ดังกล่าว ส่วนการประชุมอบรม การเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับทัศนคติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ คือ

(1) เกษตรกรที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ มาก และถ้าเกษตรกรอ่านเอกสารเผยแพร่มากก็จะมีความรู้มาก เป็นการยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อายุมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความรู้ คือ ถ้าเกษตรกรมีอายุน้อยจะมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ลักขณา มนธาทิผลิต[1] ที่ศึกษาการเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐานด้วยเอกสารเผยแพร่พบว่า ผู้ที่ได้รับแจกเอกสารเผยแพร่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นกว่าผู้ไม่ได้รับแจก และผู้ที่อ่านเอกสารเผยแพร่บ่อยครั้ง ได้รับผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ที่อ่านเอกสารเผยแพร่น้อยครั้ง และผู้ที่มีอายุน้อยได้รับความรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ที่มีอายุมาก

(2) การเปิดรับสื่อการประชุมอบรม สื่อบุคคลและสื่อหนังสือพิมพ์ มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัย เป็นการยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในการวิจัย ซึ่งอธิบายได้ว่า สื่อการประชุมอบรมมีผลทำให้เกษตรกรเกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างปลอดภัยซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิศนัย กระแสอินทร์ ที่พบว่า ถ้าเกษตรกรไป

---

[1]ลักขณา มนธาทิผลิต "การเผยแพร่ข่าวสารด้านสาธารณสุขมูลฐาน" หน้า จ.

ร่วมประชุมอบรมมากก็มีแนวโน้มจะยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียนมาก ผู้ที่ไม่เคยไปร่วมประชุมหรืออบรมเลย จะไม่ยอมรับการปลูกพืชหมุนเวียนและเทคโนโลยีใหม่ ๆ และจากการวิจัยของ วัชราภรณ์ ตระกูลศิษฐ์[1] พบว่า การฝึกอบรมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติในการยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ เพราะผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมจะได้รับความรู้ และการเดินทางไปดูงานตามท้องที่ต่าง ๆ ทำให้เขาประเมินผลได้ว่านวกรรมนั้นมีผลเสียมากน้อยเพียงใด สมควรที่จะยอมรับนวกรรมนั้นหรือไม่ การฝึกอบรมนี้เท่ากับเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะแก่ผู้ที่ได้รับการฝึกอบรม

(3) การเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์ทางเดียวกันกับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ กล่าวคือ เกษตรกรที่เปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อบุคคลน้อยก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สารเคมีฯ น้อยด้วย แต่ถ้าหากเกษตรกรเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อบุคคลมากก็ย่อมมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สารเคมีฯ มากตามไปด้วย

(4) อายุ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับความรู้ ซึ่งอธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชมาก และเกษตรกรที่มีอายุมากจะมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ น้อย เป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในการวิจัย

3. จากสมมุติฐานข้อ 3 ที่ตั้งไว้ว่ากลุ่มเกษตรกรที่มีปริมาณสารเคมีตกค้างอยู่ในร่างกายในระดับปลอดภัย และไม่ปลอดภัยจะมีความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีฯ ทัศนคติในเรื่องการใช้สารเคมีฯ และการปฏิบัติตามคำแนะนำที่แตกต่างกัน ปรากฏว่า

3.1 เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ ในระดับที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้เป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกษตรกรเกือบทุกคน

---

[1]วัชราภรณ์ ตระกูลศิษฐ์ "ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับการยอมรับการทำนาหว่านน้ำตมแผนใหม่ของเกษตรกรอำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 77.

ที่ทำการศึกษาสนใจและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ จากสื่อต่าง ๆ มีเพียง 5 คน เท่านั้นที่ไม่ได้สนใจติดตามข่าวสารดังกล่าว (ดูตารางที่ 13) เพราะฉะนั้นจึงเป็นไปได้ว่าเกษตรกรที่มีความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในระดับใกล้เคียงกัน เมื่อมีความรู้เรื่องดังกล่าวใกล้เคียงกันก็มีแนวโน้มว่าทัศนคติที่มีต่อเรื่องดังกล่าวก็ควรอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นการยืนยันทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม ที่ว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้

3.2 เกษตรกรกลุ่มที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับปลอดภัยและเกษตรกรกลุ่มที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับไม่ปลอดภัย มีความแตกต่างกันในการใช้สารเคมีตามคำแนะนำ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในการวิจัยกล่าวคือ เกษตรกรที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับไม่ปลอดภัยมีแนวโน้มว่าไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ สำหรับเกษตรกรกลุ่มที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับปลอดภัย มีแนวโน้มว่าเขาเหล่านั้นมีการใช้สารเคมีตามคำแนะนำ ทั้งนี้อธิบายได้จากความสัมพันธ์ระหว่างการนำไปใช้ตามคำแนะนำกับตัวแปรอิสระการเปิดรับสื่อต่าง ๆ ในโครงการรณรงค์ฯ ระดับอายุ ระดับการศึกษา รายได้ (ตารางที่ 35, N=94) ซึ่งเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันเกือบทั้งหมด ยกเว้นรายได้ที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการนำไปใช้ตามคำแนะนำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงตัวแปรอื่น ๆ อีกหลายตัวแปรที่ควรนำมาศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ จึงขอเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ในอนาคต ดังนี้

๑. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายในระดับปลอดภัย และไม่ปลอดภัย ในด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร นอกจากเปรียบเทียบความแตกต่างในเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติแล้ว เช่น เปรียบเทียบในด้านการเปิดรับสื่อเพื่อจะได้ทราบอย่างชัดแจ้งได้ว่าพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของเกษตรกรทั้ง ๒ กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไรบ้าง ผลที่ได้จะเป็นแนวทางในการเลือกใช้สื่อในโครงการนี้ให้เหมาะสมต่อไป

๒. ควรศึกษาถึงคุณลักษณะของเกษตรกรในด้านอื่นนอกเหนือจากอายุ การศึกษา รายได้ เช่น ความเป็นคนเปิดหูเปิดตากับสังคมภายนอก ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น

๓. จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า สื่อบุคคลมีแนวโน้มต่อการยอมรับนวกรรมมากกว่าสื่อชนิดอื่น น่าจะศึกษาถึงความแตกต่างหรือบทบาทของสื่อบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อการยอมรับนวกรรมของเกษตรกร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย